

Zmiany w strukturze zatrudnienia w Europie podczas wielkiej recesji

Streszczenie

Wprowadzenie

Europa, podobnie jak większość rozwiniętego świata, wciąż stawia czoła konsekwencjom wielkiej recesji z lat 2008-2009. Konsekwencje są szczególnie poważne na rynku pracy. W drugim kwartale 2010 r. liczba osób bezrobotnych pobierających z tego tytułu zasiłek w UE-27 będzie o dwa miliony mniejsza niż w drugim kwartale 2008 r. W niniejszym sprawozdaniu opisano wpływ recesji na strukturę zatrudnienia w UE-27 z punktu widzenia zawodów i sektorów, zarówno na poziomie zagregowanym, jak i krajowym. Dotyczy to zarówno ujęcia ilościowego (określenie zmian w poziomie zatrudnienia) oraz jakościowego (pokazanie, w jaki sposób zmiany w poziomie zatrudnienia rozkładają się w poszczególnych grupach wynagrodzeń). Jest to pierwsze sprawozdanie publikowane w ramach Europejskiego Monitora Zatrudnienia Eurofound. Ciąg dalszy sprawozdania planowany jest na koniec 2011 r. i będzie zawierał analizę do połowy 2011 r., ponieważ (miejmy nadzieję) poprawa sytuacji na rynku pracy staje się mocniej zakorzeniona.

Kontekst polityki

Strategia UE „Europa 2020” na rzecz mądrego, zrównoważonego i integrującego wzrostu zawiera zobowiązanie do stymulowania wysokiego poziomu zatrudnienia i wydajności. Oznacza to większy nacisk na wcześniejsze cele strategii lizbońskiej formułowane jako „więcej lepszych miejsc pracy”. Potrzeba więcej miejsc pracy, by zaradzić nagłemu wzrostowi bezrobocia, który towarzyszył kryzysowi finansowemu. Wzrost zatrudnienia niezbędny jest również, jeżeli Europa ma dążyć do osiągnięcia celu określonego jako zatrudnienie osób w wieku 20-64 lat na poziomie 75% do 2020 r. (W 2010 r. poziom zatrudnienia w tej grupie wynosił 68,6%.) Ponadto potrzebne są miejsca pracy wyższej jakości (z punktu widzenia szkolenia, zawartości merytorycznej oraz warunków zatrudnienia) jeżeli Europa ma podnieść poziom wydajności – klucz do osiągnięcia konkurencyjnych celów coraz bardziej wielobiegunowego

świata, a tym samym utrzymać i poprawić warunki życia.

W przeszłości w Europie odnotowano coś na kształt cudu pracy – od późnych lat 90. XX wieku do początków recesji w 2008 r. W niewiele ponad 10 lat stworzono ponad 20 milionów nowych miejsc pracy: zarówno w wartościach bezwzględnych, jak i względnych jest to więcej niż w Stanach Zjednoczonych. Wyśrubowane cele strategii lizbońskiej związane z zatrudnieniem nie zostały osiągnięte, ale poczyniono postępy podnosząc poziom zatrudnienia oraz walcząc z bezrobociem. Równocześnie pojawiły się obawy dotyczące jakości tworzonych miejsc pracy, podobne do tych, które wcześniej wyrażano w Stanach Zjednoczonych. Uważano, że na wielu nowych stanowiskach oferowano niskie wynagrodzenie i nierozwijającą pracę w usługach, a nie tworzono wystarczająco dużo miejsc pracy w działalności bogatej w wiedzę i potencjalnie generujących wyższą wydajność. Czy zwiększenie liczby miejsc pracy odbyło się kosztem jakości pracy?

We wcześniejszych opracowaniach Eurofound zastosowano prostą metodę analizy, po raz pierwszy opracowaną przez Josepha Stiglitz, by udzielić empirycznie uzasadnionej odpowiedzi na to pytanie. Kiedy dokonamy rozkładu zatrudnienia na poszczególne stanowiska (rozumiane jako konkretne zatrudnienie w konkretnym sektorze – na przykład pielęgniarka w sektorze zdrowia lub sprzedawca w sektorze handlu detalicznego – oraz kiedy dokonamy rankingu tych stanowisk wg wynagrodzenia godzinowego (jako odzwierciedlenia jakości pracy), możemy stwierdzić, czy wzrost lub spadek liczby miejsc pracy koncentrował się w „dobrych”, „średnich” czy „nisko opłacanych” stanowiskach. W tej analizie skupiono się na zmianach na rynku pracy w 23 państwach członkowskich w latach 1995-2006.

- Główny wniosek był taki, że wzrost zatrudnienia był najsilniej odchylony w kierunku relatywnie dobrze opłacanej pracy.
- Stwierdzono również, że wzrost zatrudnienia był najsłabszy w środku rozkładu płac, w związku z długoterminowym spadkiem zatrudnienia w sektorze produkcji. Wzrost najsłabiej opłacanego zatrudnienia był wyższy.
- Mimo że dane dla poszczególnych krajów różniły się między sobą, zagregowane dane UE stanowiły częściowe poparcie dla cech „kurczącego się środka” wcześniej zidentyfikowanych na amerykańskim i brytyjskim rynku pracy.

Najważniejsze ustalenia

W bieżącym sprawozdaniu – *Zmiany w strukturze zatrudnienia w Europie podczas wielkiej recesji* – wykorzystano dane z Europejskiego badania siły roboczej, w celu przeanalizowania, czy cechy niesymetrycznie spolaryzowanych zmian w zatrudnieniu, stwierdzone we wcześniejszym badaniu Eurofound, utrzymały się w okresie silnego zmniejszenia zatrudnienia (pomiędzy drugim kwartałem 2008 r. i drugim kwartałem 2010 r.).

- Pomimo wyraźnych różnic w odniesieniu do zatrudnienia, stwierdzono wspólną cechę z wcześniejszym dziesięcioleciem w odniesieniu do rozkładu zmian w zatrudnieniu w poszczególnych grupach struktury wynagrodzeń na zagregowanym poziomie UE. Wydaje się, że recesja przyspieszyła wcześniejsze tendencje.
- Gwałtowny spadek średnio nisko i nisko opłacanego zatrudnienia, w szczególności w budownictwie i produkcji, podkreślił polaryzację struktury zatrudnienia.
- Nawet w okresie intensywnego zmniejszania liczby miejsc pracy stale rosła liczba najlepiej płatnych miejsc pracy. Podobnie jak we wcześniejszym dziesięcioleciu, wzrost liczby miejsc pracy w górnym kwantylu wynagrodzeń (górne 20% spektrum wynagrodzeń) wynikał przede wszystkim ze zwiększenia zatrudnienia w tzw. usługach bogatych w wiedzę. Należą do nich usługi publiczne (w szczególności w edukacji i sektorze zdrowia) oraz prywatne (usługi dla przedsiębiorstw). Podczas recesji wzrosło względne znaczenie usług publicznych dla wzrostu zatrudnienia w górnym kwantylu.
- Na poziomie państw członkowskich podczas recesji zaobserwowano trzy główne cechy zmian zatrudnienia: poprawę (wzrost liczby miejsc pracy głównie w górnej części dystrybucji wynagrodzeń), polaryzację (wzrost zatrudnienia na dolnym i górnym końcu spektrum wynagrodzeń, a spadek w środku) oraz pogorszenie (zmniejszenie zatrudnienia wyraźniejsze w przypadku lepiej opłacanych miejsc pracy, podczas kiedy liczba niżej opłacanych miejsc pracy albo rosła, albo spadła jedynie nieznacznie).
- Kobietom na rynku pracy powodziło się w czasie recesji lepiej niż mężczyznom, zarówno z punktu widzenia jakościowego, jak i ilościowego. W czasie kryzysu na każde jedno utracone miejsce pracy kobiet przypadła utrata czterech miejsc pracy mężczyzn. Źródła wzrostu zatrudnienia – zazwyczaj wysokiej jakości – obejmowały przede wszystkim miejsca pracy bardziej charakterystyczne dla kobiet: w służbie zdrowia i edukacji.
- Poziom zatrudnienia starszych pracowników utrzymał się w czasie kryzysu na zaskakująco wysokim poziomie; dotknięta natomiast została kluczowa grupa wiekowa pracowników (30-49 lat) oraz, przede wszystkim, młodzi pracownicy. W czasie recesji znacząco wzrosło zatrudnienie wśród osób w wieku 50-64 lat: 1,7 mln nowych miejsc pracy. Ten wzrost zatrudnienia dotyczy całego spektrum wynagrodzeń, ale jest szczególnie widoczny wśród najlepiej płatnych stanowisk. W przypadku młodszych pracowników (tych w wieku poniżej 30 lat) zatrudnienie spadło w całym spektrum wynagrodzeń.
- Obraz związany ze statusem zatrudnienia był niejednorodny. Na wczesnym etapie recesji odnotowano znaczący spadek zatrudnienia tymczasowego. Jednocześnie większość wzrostu zatrudnienia od 2009 r. dotyczyła zatrudnienia tymczasowego, choć wzrost ten koncentrował się na słabiej opłacanych miejscach pracy. Praca w niepełnym wymiarze rozpowszechniła się w całym spektrum wynagrodzeń, przy podobnej dystrybucji wśród kobiet i mężczyzn. Nowe stanowiska pracy w niepełnym wymiarze dla mężczyzn tworzone były przede wszystkim w słabiej opłacanych sektorach rolnictwa, żywności i napojów, natomiast ponad dwie trzecie wzrostu w zatrudnieniu kobiet w niepełnym wymiarze dotyczyło lepiej opłacanych miejsc pracy w edukacji, służbie zdrowia i usługach profesjonalnych.

Więcej informacji

Bardziej szczegółowa analiza znajduje się w pełnej wersji sprawozdania *Shifts in the job structure in Europe during the Great Recession* (Zmiany w strukturze zatrudnienia w Europie podczas wielkiej recesji), dostępnej pod adresem www.eurofound.europa.eu/publications/htmlfiles/ef1141.htm

John Hurley, badacz
joh@eurofound.europa.eu